

Byggnadsminnesförklaring av luftvärnsregementet Lv 3 på fastigheten Tälje 4:65, Norrtälje kommun

### BESLUT

Länsstyrelsen förklarar, enligt 3 kap 7 § lagen (1988:950) om kulturminnen m m att luftvärnsregementet Lv 3 på fastigheten Tälje 4:65, Norrtälje kommun har övergått till att bli byggnadsminne enligt 3 kap 1 § samma lag.

### SKYDDSBESTÄMMELSER

Inom det område som särskilt markerats på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen gäller följande

1. Samtliga byggnader som omfattas av beslutet samt entrégrindar vid vaken ska underhållas så att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder som är anpassade till varje byggnads egenart.
2. Stomvägar och vägen till mätthöjden, vilka framgår av den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen, samt parkmark och naturmark skall underhållas så att områdets karaktär inte förvanskas.
3. Det på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen särskilt markerade skyddsområdet får inte ytterligare bebyggas utan föregående särskild tillståndsprövning i enlighet med 3 kap 14-15 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m m. Området skall hållas i ett sådant skick att dess utseende och karaktär inte förvanskas.

### Kanslihus

1. Kanslihuset (byggnad 001 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. I kanslihusets samlingsal på officersmässen, trappa och trapphus får ingrepp inte göras i bevarad fast inredning.

### **"Offensiven"**

1. Personalbyggnaden, "Offensiven", (byggnad 015 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden inte minskar.
2. I byggnadens entréhall, trapphus och i mässens samlingslokaler på botten våningen får ingrepp inte göras i bevarad fast inredning.

### **Kaserner**

1. De sju kasernerna (byggnaderna 002 – 008 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att deras kulturhistoriska värden minskar

### **Skolbyggnad**

1. Den äldre delen av skolbyggnaden (byggnad 017 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

### **Vaktbyggnad**

1. Vaktbyggnaden (byggnad 016 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

### **Truppförråd**

1. Truppförrådet (byggnad 029 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

### **Luftvärnshall**

1. Luftvärnshallen (byggnad 085 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas.

### **Pjäshallar A och B**

1. Pjäshallar A och B (byggnaderna 033 och 034 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas.

### **Avskjutningsramper**

1. Två av de åtta kvarvarande avskjutningsramperna för "bloodhoundrobotar" (0093 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) skall parvis bevaras intakta.

### **Södra mätthöjden**

1. Södra mätthöjden, den avplanade och grusade ytan på höjden i södra delen av området (utmärkt på den till skyddsbestämmelserna bifogade situa-

tionsplanen) skall underhållas så att dess funktion kan förstås och läsas av.

#### **Kallgaragen**

1. De tre kallgaragen (byggnaderna 047 - 049 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

#### **Bensinstation och transportcentral**

1. Bensinstationen och transportcentralen (byggnad 025 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

#### **Miloverkstad**

1. Miloverkstaden (byggnad 027 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Markbeläggning med smågatsten runt miloverkstaden skall bevaras och underhållas.

#### **Miloförråd**

1. Miloförrådet (byggnad 018 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas.
2. Markbeläggning med smågatsten runt miloförrådet skall bevaras och underhållas.

#### **Oljeförråd**

1. Oljeförrådet (byggnad 061 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas.

#### **Garage**

2. Varmgaraget (byggnad 023 på den till skyddsbestämmelserna bifogade situationsplanen) får inte rivas eller flyttas.

### **UPPLYSNINGAR**

Länsstyrelsen lämnar utan kostnader för ägaren råd och anvisningar i fråga om vård och underhåll av byggnadsminnet.

Om det finns särskilda skäl, får Länsstyrelsen, enligt 3 kap 14 § KML, lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får då också ställa de villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs.

Enligt 3 kap 21 § KML gäller detta beslut utan hinder av att talan förs mot beslutet.

## HISTORIK

Utvecklingen av moderna luftkrigsmetoder under 1900-talet innebar en förändring vid anläggande av regementen. De tidigare monumentala och symmetriska etablissemangen ersattes av en mer utspridd och terränganpassad bebyggelse. Syftet var att minimera riskerna för angrepp från luften.

Från 1928 och fram till 1942 var luftvärdet en del av artilleriet med verksamheten förlagd till olika luftvärnsförband. Först 1942 blev luftvärdet ett eget truppslag med utbildningen i luftvärnsskjutskolan (LvSS) förlagd till Väddö-Ytterskär (sommarmånaderna) och Solna (vinterhalvåret). Fr.o.m. 1979 till 1997 var denna helt och hållet förlagd till Norrtälje för att då omorganiseras och flyttas till Enköping.

Lv 3 var före beslut om utlokalisering till Norrtälje 1945 förlagd till Svea Livgardes gamla kaserner i Stockholm – under benämningen Kungliga Stockholms Luftvärnsregemente A 11.

I 1941 års försvarsutredning föreslogs att ett nytt regemente skulle uppföras i storstockholmsområdet. Efter flera olika utredningar återstod 1944 tre alternativa områden kring Stockholm (Ullnaområdet i Täby kommun, Görvälnsområdet i Järfälla kommun och Tegelhagsområdet på Järvafältet – idag del av Sollentuna kommun) – men efter närmare studier konstaterades det att samtliga dessa alternativ var förenade med ekonomiska och militärstrategiska nackdelar. Frågan väcktes att förlägga Lv 3 till Norrtälje där lämpliga områden fanns sydväst om staden. Dessa områden var Lommarskogs- och Nordronaområdet samt Mellingeholmsområdet – det sistnämnda särskilt väl lämpat som övningsterräng. Dessutom var det nära till det redan då stora militära skjutfältet på Väddö. Det var 1946 års riksdag som godkände ett slutligt byggnadsprogram för Lv 3. Norrtälje stad åtog sig samtidigt att uppföra 161 lägenheter – i varierande storlekar – till den inflyttande personalen.

Uppförandet av regementet påbörjades 1946 men låg nere under 1947-48 på grund av bristen på arbetskraft. Mot bakgrund av detta uppfördes endast 7 kaserner i stället för de planerade 10 kasernerna. Fr.o.m. den 1 mars 1953 förlades hela regementets utbildning till Norrtälje även om hela anläggningen inte var fullt utbyggd förrän 1954.

År 1957 ändrades namnet till Roslagens luftvärnsregemente och 1994 ändrades namnet på nytt till Roslagens luftvärnskår. Lv 3 upphörde som regemente den 1 januari 2001.

## ANLÄGGNINGEN

Byggnaderna ligger utmed slingrande vägar, anpassade efter den kuperade terrängen och den präglas av en civil karaktär. I nära anslutning till vaktbyggnaden ligger kanslihus och skolbyggnad. Framför kanslihuset finns en stor öppen gräsbevuxen yta som fungerar såväl som idrottsplats som för officiella arrangemang. En kaserngata med sju kaserner utgår från själva vaktbyggnaden. Kasernerna ligger snedställda mot kaserngatan. Matsal, f.d. underofficersmäss och sjukhus är placerat i slutet av kaserngatan där matsalsbyggnaden intar ett dominerande fondbläg. I områdets södra del ligger flera förrådsbyggnader, garage och de för luftvärnet viktiga pjäshallarna – en nyare och en äldre. I anslutning till byggnaderna finns också avskjutningsramperna för "bloodhoundrobotarna".

Kaserner, kanslihus, skolhus, f.d. mässbyggnader är uppförda i rött tegel. Byggnaderna är exteriört välbevarade och representerar en kvalitativ och typisk gedigen 1950-tals byggnadstradition. Ett fåtal byggnader är vitputsade medan merparten av förråden och garagen är uppförda i regelverkskonstruktion med träfasader. De vitputsade byggnaderna kan direkt kopplas till försöksverksamheten kring "bloodhoundrobotarna" mellan åren 1953-62. Därefter har de vitputsade byggnaderna använts för andra ändamål inom förbandet.

Inne på det kuperade området finns rester av runda stenanläggningar som troligen varit platser för uppställning av luftvärns pjäser. Skyttevärn i olika dimensioner finns inne på området bl.a. bakom restaurangbyggnaden.

## KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Lv 3 är ett väl bevarat exempel på en försvarsanläggning som uppförts efter försvarsbeslut under 1930- och 40-talen. Anläggningen uppvisar en spridd bebyggelsestruktur och den civila karaktären präglar byggnadernas utformning.

Den ganska enkla bebyggelsen är uppförd efter funktionalistiska förebilder med inslag av 1950-talets mer traditionalistiska arkitektur med fasader i rött tegel och sadeltak. Omsorgen är hög i val av material och utformning av byggnadsdetaljer. Vid lokaliseringen av byggnaderna har terrängens förutsättningar utnyttjats och tagits till vilket bidragit till att ge området en grönskande inramning.

Bebyggelsen får anses som tidstypisk och funktionellt utformad. Lv 3 har därmed såväl ur planeringssynpunkt som byggnadssynpunkt ett stort arkitekturhistoriskt värde. Även vissa interiörer i kanslihus och mässbyggnader är tidstypiskt utformade med hög kvalitet och är välbevarande sedan byggnadstiden.

Reint militär- och teknikhistoriskt är Lv 3 också värdefullt som landets enda försöks- och utbildningsförband för "bloodhoundrobotarna" under några år på 1950-talet. Såväl robotar som ramper finns kvar.

Flera av anläggningarna: pjäshallen, robotramperna, mätthöjderna m.m. inom området visar verksamheten och den tekniska och militärhistoriska utvecklingen vid ett luftvärnsregemente fram till dags dato. Detta i kombination med välbevarade, karaktäristiska funktionsbyggnader ger Lv 3 en särställning bland landets efterkrigstidsregementen.

Lv 3 har som helhet genomgått förvånansvärt få förändringar sedan byggnadstiden och är fortfarande välbevarat. Den nybyggnation och komplettering som skett inom området visar i stället på försvarets successiva tekniska utveckling och anammandet av nya försvarsstrategier.

### ÄRENDETS HANDLÄGGNING

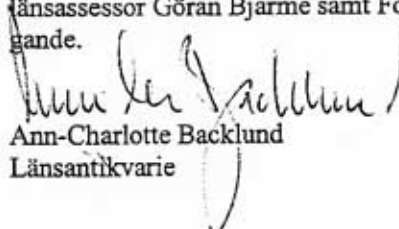
Lv 3 i Norrtälje förklarades i regeringsbeslut den 20 juni 2001 för statligt byggnadsminne varvid de skyddsföreskrifter som utarbetats av Riksantikvarieämbetet fastställdes.

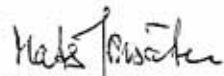
Enligt köpekontrakt mellan Svenska Staten, Fortifikationsverket, och Norrtälje kommun övergick området och byggnaderna med full äganderätt till Norrtälje kommun den 1 juli 2001. Kommunen har i köpekontrakt med NIHAB överlåtit området och byggnaderna till bolaget samma dag. Enligt 3 kap 1 § KML skall ett statligt byggnadsminne som övergår till annan ägare än staten utgöra ett byggnadsminne enligt denna lag.

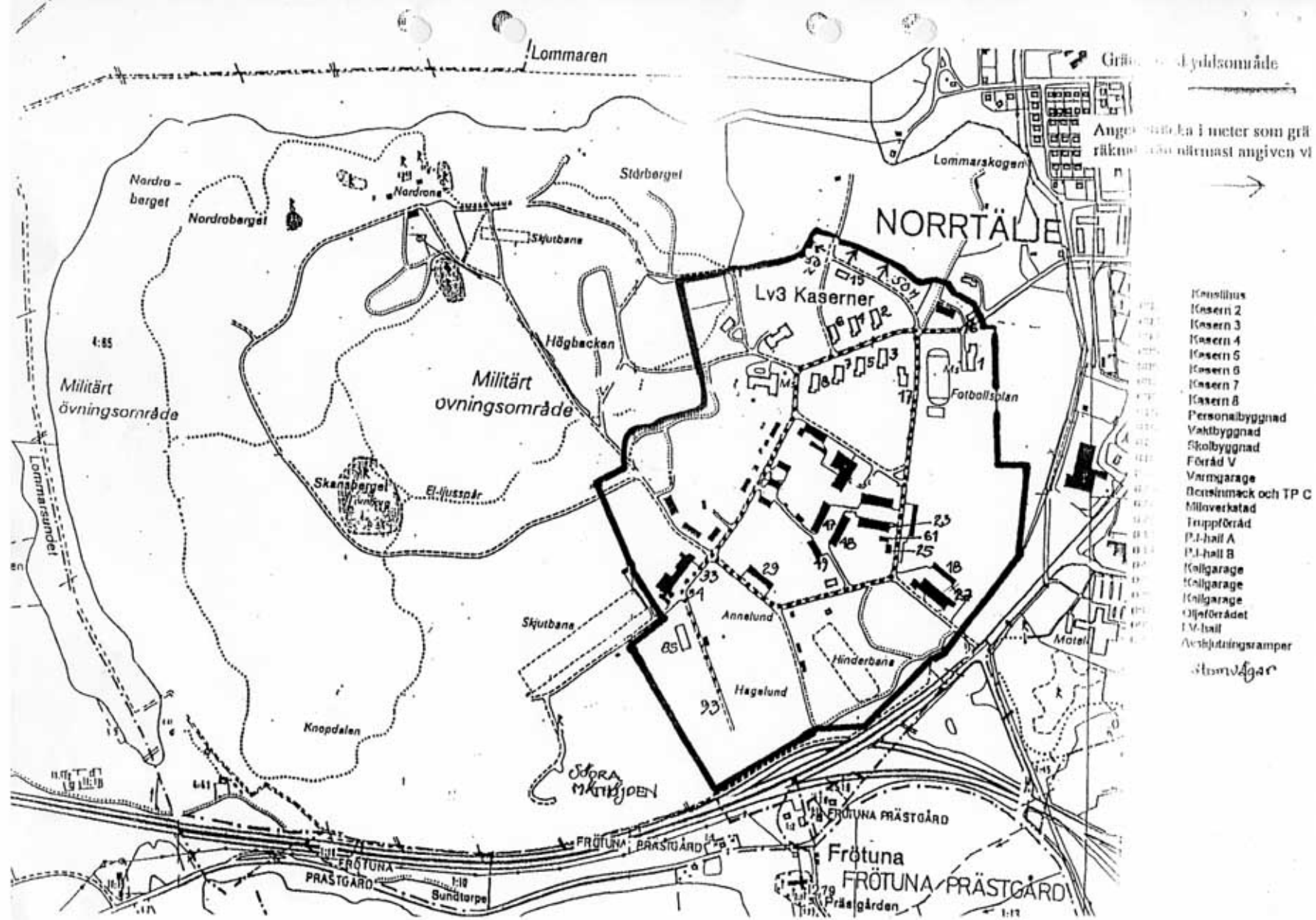
### HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (länsrätten i Stockholms län) enligt bilaga.

I detta ärende har deltagit länsantikvarie Ann-Charlotte Backlund, beslutande, länsassessor Göran Bjarme samt Förste antikvarie Mats Jonsäter, föredragande.

  
Ann-Charlotte Backlund  
Länsantikvarie

  
Mats Jonsäter  
Förste antikvarie



Gränslinje för lydsonområde  
 Angivna mått i meter som gränslinje för lydsonområde närmast angiven vid

- 10000 Kasern 1
- 10001 Kasern 2
- 10002 Kasern 3
- 10003 Kasern 4
- 10004 Kasern 5
- 10005 Kasern 6
- 10006 Kasern 7
- 10007 Kasern 8
- 10008 Personalbyggnad
- 10009 Vaktbyggnad
- 10010 Stölbbyggnad
- 10011 Förråd V
- 10012 Varmgarage
- 10013 Bensinmack och TP C
- 10014 Milöverkstad
- 10015 Truppförråd
- 10016 P.I-hall A
- 10017 P.I-hall B
- 10018 Kollgarage
- 10019 Kollgarage
- 10020 Kollgarage
- 10021 Öljeförråd
- 10022 P.I-hall
- 10023 Arbetsutrustningsramper
- 10024 Skomågar